Axel Pehrsson-Bramstorp: Tal på Skansen 1937

Talare	Datum	Plats
Axel Pehrsson-Bramstorp Statsråd och jordbruksminister	25 juli 1937	Skansen, Stockholm

Den svenska bondeklassens anor äro lika gamla som Sveriges rike. Svensk statskultur och svensk rättsväsende hava sitt ursprung i bondetingens riksdanande och riksvårdande gärning. Jordbrukets folk var länge det dominerande även genom sitt antal. Ursprungligen var Sveriges folk helt ett bondefolk. Ännu vid mitten av 1700-talet utgjorde jordbruksfolket 80 procent av landets befolkning. Denna proportion bibehöll sig ännu vid 1800-talets mitt.

Så intar bondeklassen rent historiskt sett en betydelsefull ställning. Det är därför vida mer än en fras att betona, att bönderna äro landets kärna. Då det dessutom är ett faktum, att landsbygdens till övervägande del svarar för vår befolkningstillväxt samt att folkmängden i städerna i väsentlig mån uppehålles och tillväxer på grund av inflyttning, kunna vi slå fast, att det svenska folkets möjlighet att länge leva på jorden är beroende av landsbygdsfolkets livskraft och av de förhållanden under vilka de lever.

Förutsättningarna för ett eget svenskt inslag i kulturutbytet mellan folken är sålunda i det långa loppet djupast sett att söka hos bygdernas folk. Därför är det naturligt att genom århundraden en intressegemenskap utvecklar sig mellan det svenska fosterlandet i dess helhet och Sveriges jordbruksfolk. Det kan svårligen tänkas någon varaktig intressemotsättning mellan fosterlandet och modernäringens folk.

Industrialismens genombrott under 1800-talets senare hälft förde med sig en stark förskjutning inom samhällslivet. Ännu år 1870 hade 72,4 procent av landets folk sin utkomst av jordbruk och binäringar. Vid sekelskiftet hade jordbruksfolkets andel i folkmängden nedgått till 55,1 procent och nådde 1910 icke upp till hälften av rikets folkmängd. För närvarande uppgår yrkesgruppen “jordbruk och binäringar” till ungefär tredjedelen av landets folk. Under tiden har antalet innevånare, som ha sin utkomst av industri jämte dithörande

grupper, vuxit från år 1870 14,6 procent till för närvarande inte fullt 32 procent. Under tiden 1885-1908 har enligt en verkställd undersökning det beräknade värdet av jordbruksfastigheter förskjutit sig från 47,3 procent av nationalförmögenheten till inte fullt 24,4 procent.

Det betyder att vid sidan av jordbruket stora nya värden skapats.

Våra ingenjörer och vetenskapsmän ha genom nya metoder att färädla landets råvarutillgångar skapat nya värden som bidragit till ökad produktion, vilken handelns män funnit avsättning för även utanför landets gränser och därmed ökat nationalinkomsten.

Vetenskapsmännen inom de förädlingsarbetets olika områden, som beröra jordbruket, ha i samarbete med jordbrukets utövare uppnått resultat, varigenom produktionen väl tillgodoser och i vissa fall överstiger den ökade konsumtionens behov.

Ett målmedvetet arbete pågår för att livsmedlen från vårt jordbruk skola i förädlat skick tillfredsställa högt ställda anspråk.

Inför rådande världsmarknadspriser och avsättningsmöjligheter för jordbrukets animaliska produkter, samt med beaktande av landsbygdens och jordbrukets betydelse i den svenska nationens utveckling, må vi hoppas att den ofta framförda maningen “handla svenskt” allt mera blir realitet.

I vår strävan att bättre ekonomisera det svenska jordbruket må det vara angeläget att inom de skogrika delarna av landet de olika brukningsdelarna hava skog, inte allenast för husbehov utan även till avsalu.

Det svenska jordbruket är för landet en nödvändighet. Den stödpolitik, som föres, har sitt givna samband med samhällets omsorg om sitt eget bestånd och dess naturliga omvårdnad om väsentliga grupper inom detsamma. Det innebär icke att jordbruket existerar liksom på statens nåd. När industrien växte fram under statens hägn, skyddad av tullar och statslån, när statens stora skogar lämnades gratis till stöd åt bruken, då talade ingen om att den näringen levde på statens nåd. Ej heller nu anses insdustriens tullskyddande hemmamarknad innebära någon nådegåva. När våra storbanker höllo på att ramla, om inte staten bisprungit dem med hundratals miljoner, talades inte heller om att

bankväsendet berodde av statens nåd.

När arbetslösheten grep omkring sig och hundratusentals arbetslösa hotade att trycka ned arbetslönerna till ett minimum, om lagen om tillgång och efterfrågan fått fritt härja, anslogs som vi veta hundratals miljoner till arbetslöshetens bekämpande. Att industriarbetarnas lönestandard räddades därav är uppenbart, men ingen säger därför att dess upprätthållande är en statens nådegåva. Samhällets sociala omvårdnad om olika befolkningsgrupper har i våra dagar för den allmänna meningen en helt annan innebörd. I den moderna folkstaten kan folket och dess betydelsefulla delar säga som gågna tiders despoter: staten det är vi. Därigenom får socialpolitiken en helt annan och fördjupad innebörd. Statstjänarna äro för sin utkomst beroende av statsmakternas beslut i lönefrågor, men ingen drar därför i den folkliga självstyrelsens Sverige i tvivelsmål att de äro fria män och inga slavar.

Jordbruksfolkets betydelsefulla ställning i det svenska samhället har förut berörts. Vad ett mera allmänt nedläggande av svenskt jordbruk skulle innebära av nöd och arbetslöshet för hela folket, behöver blott antydas.

Utan ett jordbruk, starkt nog att svara för vårt folks livsmedelsförsörjning, skulle dess fria självbestämningsrätt, alla militära försvarsåtgärder till trots, vara ett tomt ord i en tid, som sett blockader och hungerkrig mot hela folk. Om jordbrukarna tvingas att producera under brydsamma förhållanden eller till uppenbara underpris, ha de anledning förmena, att det är de, som subvenera konsumenterna och inte tvärtom.
Sveriges bönder äro statsbönder i den mening att de utgöra ett den svenska statens bärande element, att de fylla en betydelsefull uppgift inom det svenska statslivet. Och det lär inte gå att som parasiter stämpla kärnan av det svenska folket, som under hårt arbete ärligt förtjänar sitt dagliga bröd.

Industrialismens utveckling har ställt de gamla folkgrupperna i vårt land inför nya uppgifter. Efter ett relativt kort liberalt produktionsskede ha handelns och hantverkets skrån och gillen avlösts av moderna organisationer för såväl den stora handeln som minuthandeln, för storindustri likaväl som för småföretagare.

Gesällorganisationer och liknande sammanslutningar ha avlösts av jättelika industriarbetarfackförbund och även tjänstemannagrupper ha sammanslutit

sig. Men ingen säger om den en gång förtryckte och förtrampade insustriarbetaren eller om den anställde, att han förlorat sin frihet därför att han numera genom sin fackförening tillkämpat sig en tryggare ställning, därför att hans förtroendemän numera på jämlik fot kunna förhandla med arbetsgivarens organisation. Inte heller industriföretagaren torde som regel numera föredra att stå isolerad i förhållande till de framväxande sammanslutningarna.

Bondeindividualismen växte sig stark sedan gemenskapen ifråga om släktjord och samarbetet i byalaget brutits genom laga skifte och modern arvslagstiftning. Jorden blev mera en handelsvara, sedan släktings laga rätt att lösa åter jord, som gått ur släkten upphävts. Det är en utveckling, som knappt är hundra år gammal.

Den alltmer koncentrerade produktionen inom stora näringsgrenar med åtföljande centralisering av handeln, såväl vid försäljning som inköp, har bragt jordbrukets utövare och arbetare i en ställning, som försvårar för den enskilde möjligheten att hävda sina ekonomiska intressen. Utbuden av produkter från en enskild producent, utan kännedom om marknadsläget och utan möjlighet att stärkande påverka detta, bidraga till sämre ekonomiskt resultat för alla och i högsta grad för dem, som saluföra den minsta kvantiteten. Mindre väl genomförd organisation försvårar en rationell varudistribution och vållar onödiga kostnader. Gemensamma företag för utnyttjande av jordbrukets produkter, mejeri- och slakteriorganisationer, lagerhusföretag o.s.v., äro av största betydelse för förbättrande av jordbrukets avkastning. Sammanslutning i starka organisationer, ekonomiska och fackliga, äro nödvändiga förutsättningar därför. De stödåtgärder, som av statsmakterna vidtagits för att bereda jordbrukets utövare, företagare såväl som anställda, rättvisare lön för mödan kunna utan effektiva organisationer icke bliva till avsett gagn.

Statsmakternas stödåtgärder måste verka hand i hand med de ekonomiska och fackliga organisationernas arbete. De priser, som av staten avsetts, äro som bekant inte heller stelt fixerade, utan deras utvinnande är i betydande mån beroende av effektiviteten av jordbrukets organisationer, liksom av att den inhemska produktionen på rimligt sätt begränsas. Men ej blott dessa faktorer av ekonomiskt, facklig och politisk art, äro av betydelse. Säkraste vägen att bringa bättre och tryggare ekonomiska förhållanden åt jordens brukare och arbetare är att arbetet därför stödjes av en så allmän folkmening som möjligt. Förståelse för det berättigade i att jordbrukets folk får sin ställning förbättrad bör bringas att

växa även bland konsumenterna. De krav på rättvisare förhållanden och större likställighet för jordbrukets utövare med andra större folkgrupper, som från jordbrukarnas sida resas äro naturliga och rimliga. För realiserande därav kräves, såsom jag nyss framhållit, sammanhållning och organisation. Solidaritet måste vara grundvalen för jordbruksfolkets organisationsarbete.

Ett enigt landsbygdens folk vinner även lättare andra folkgruppers och sammanslutningars aktning och respekt. Det samförstånd mellan vårt folks breda lager, som i närvarande oroliga tider är ett fosterländskt önskemål, befordras därav.

Den ekonomiska och politiska utveckling i världen har hänvisat Sveriges folk i förut okänd omfattning till sig själv och sina egna.

Världsutvecklingen har hårdhänt lärt oss att vi höra samman, att vi alla svenskar sitta i samma båt. De kulturella värden av olika slag, som vi svenskar äga gemensamt, ha även inför händelserna utomlands allt klarare framstått som ett gemensamt, dyrbart nationellt arv.

Fosterlandets sanna intresse befordras därav att de bärande elementen i den svenska folkstaten i förståelse och samförstånd räcka varandra händerna till gemensamt arbete för det helas bästa. Den sociala omsorg om de olika befolkningsgrupperna, som är ett kännemärke i fråga om den moderna kulturstaten, bör utsträcka sig till olika områden av samhällslivet där så kräves, i första hand till de tillbakasatta och styvmoderligt behandlade. Må de stora och svåra frågor, varmed det svenska jordbruksfolket har att kämpa, vinna ett allt större beaktande i enlighet med rättvisans och billighetens principer.

Må jordbrukets folk i framtiden intaga den ställning i samhället, som det har rätt till, som motsvarar dess stolta traditioner och som hela folkets samfällda intresse kräver. Riksförbundet Landsbygdens folk skall förvisso troget och hängivet verka därför i fullföljandet av den stora fosterländska uppgift, som det satt sig före. Må endräkt och sammanhållning, icke splittring och tvedräkt vara det svenska jordbruksfolkets lösen.

Källa

Hämtat från Föredrag av statsrådet Pehrsson-Bramstorp på Skansen 25 juli 1937, Riksarkivet, Centerpartiets arkiv del 1, Volym B I b:1 (1937). S. 1-11.

Taggar
Centerpartiet, Politiska tal

URI
https://www.svenskatal.se/tale/axel-pehrsson-bramstorp-tal-pa-skansen-1937